

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

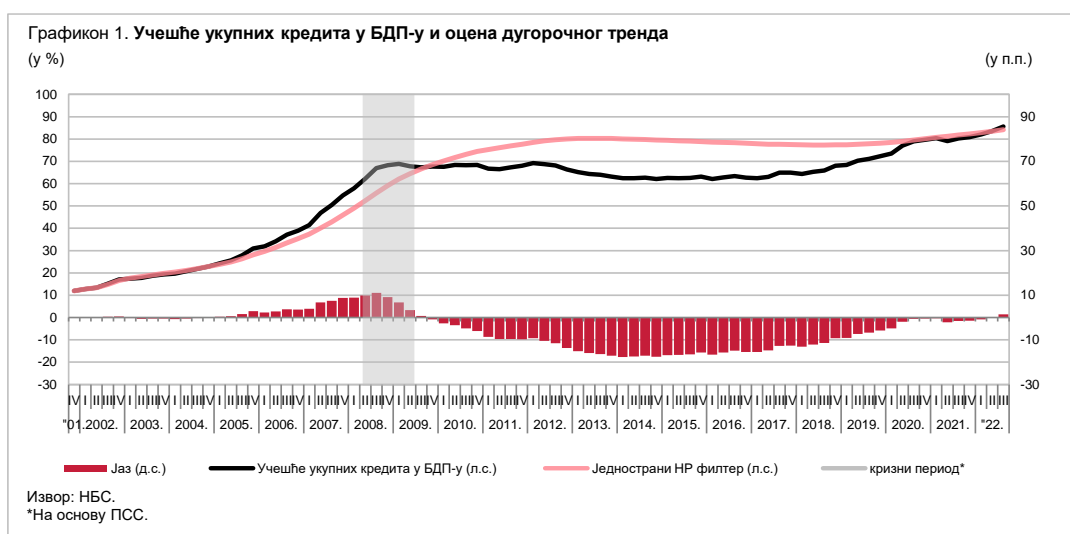
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021 и 67/2022, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 8. децембра 2022. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено одступање учешћа реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда налази испод доње границе од 2 процентна поена потребне за увођење *ССуВ*-а. Народна банка Србије је задржала стопу *ССуВ*-а на нивоу од 0% ради подршке условима финансирања привреде и становништва.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је са препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено

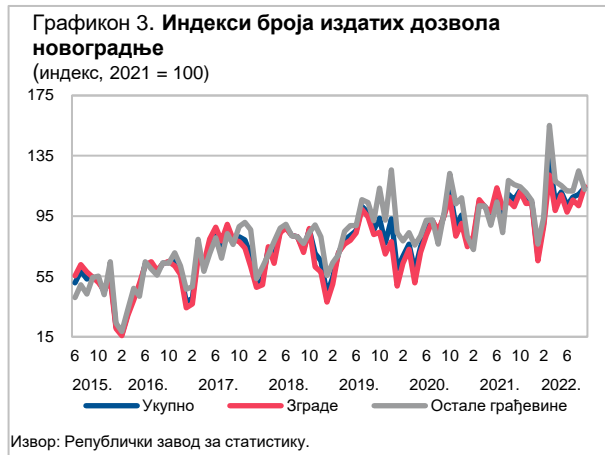
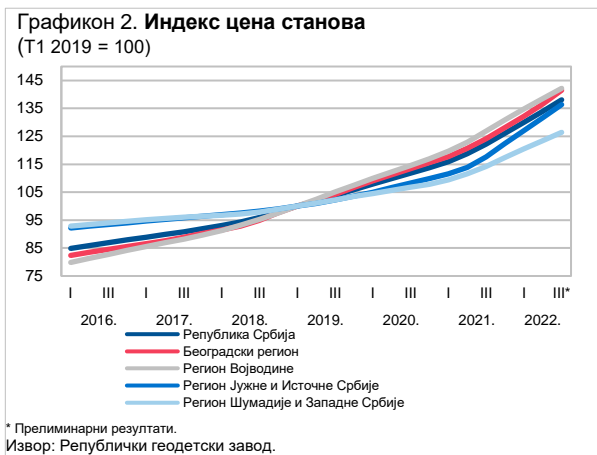
одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Континуирани раст кредитне активности од 2014. године, уз успоравање привредног раста у 2022, допринели су да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу на крају трећег тромесечја 2022. године нађе изнад свог дугорочног тренда, први пут од 2009. године. Према подацима за септембар 2022. године, одступање учешћа реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда износи 1,5 процентних поена. На крају трећег тромесечја 2022. године, у односу на крај 2014. године, вредност јаза је порасла за 19,0 процентних поена. На међугодишњем нивоу, вредност јаза је повећана за 3,0 процентних поена, док је у односу на претходно тромесечје повећана за 1,4 процентна поена. Стопа *ССуВ* у трећем тромесечју 2022. године задржана је на 0%, с обзиром на то да се оцењени јаз учешћа реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу од 1,5 процентних поена налази испод границе од 2 процентна поена потребне за увођење овог заштитног слоја капитала. Нижи изгледи глобалног раста и продужено трајање конфликта у Украјини могу допринети ширењу јаза у наредном периоду.

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Републичког геодетског завода, а на основу индекса цена станова, годишња стопа раста цена станова у Републици Србији на крају трећег тромесечја 2022. године износила је 13%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 3,1%.

Током трећег тромесечја 2022. године порастао је укупан број издатих дозвола новоградње од 6,5% у односу на исто тромесечје прошле године. *LTV* показатељ, мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова, у трећем тромесечју 2022. године смањен је у односу на претходно тромесечје и износио је 63,55%¹ (64,59% у другом тромесечју 2022. године), што је знатно испод регулаторног максимума од 80%.²

Резултати анкете о кредитној активности банака показују да су банке у трећем тромесечју 2022. године, у складу са очекивањима, наставиле с поштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди. Наставило се и с поштравањем кредитних стандарда становништву, што се првенствено односило на динарске готовинске и девизно индексирани стамбене кредите. Повећани трошкови извора финансирања и мања спремност за прихватање ризика кључни су фактори који делују у смеру поштравања стандарда, што банке очекују да се настави и у четвртом тромесечју 2022. године. Оцена банака је да је привреда благо повећала тражњу за кредитима током трећег тромесечја 2022. године, док је код

¹ Према подацима Народне банке Србије.

² Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011, 114/2017 и 84/2020), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности. Изузетно банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности, ако се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица или ако се кредит одобрава за куповину прве стамбене непокретности.

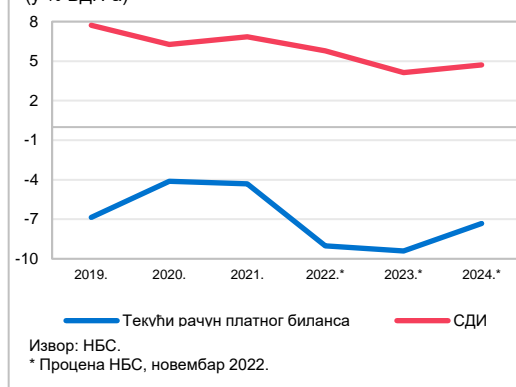
становништва тражња смањена услед неповољније ситуације на тржишту некретнина и смањене потребе за куповином трајних потрошних добара.³

Показатељи спољне неравнотеже

Прилив страних директних инвестиција у Србију у трећем тромесечју 2022. године износио је 1,4 милијарде евра (1,3 милијарде евра нето), чиме је прилив по овом основу у девет месеци 2022. године достигао 3,0 милијарди евра (нето прилив страних директних инвестиција износио је 2,8 милијарди евра). Према последњој пројекцији, прилив страних директних инвестиција ове године износиће око 3,8 милијарди евра (3,5 милијарди евра у нето изразу),⁴

што је више од очекивања из августа. Дефицит текућег рачуна платног биланса од 2,8 милијарди евра у девет месеци ове године био је двоструко већи него у истом периоду 2021. године и кључно је опредељен растом увоза енергената, првенствено због раста њихових цена на светском тржишту. Неповољнији односи размене по основу знатног поскупљења енергената на светском тржишту утицаће на повећање дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу у овој години на око 9%⁵. Након што ће и у 2023. години учешће текућег дефицита у бруто домаћем производу остати на сличном нивоу, у средњем року се очекује његово постепено смањење на око 6%, чему ће допринети и повољнији односи размене, што треба да очува екстерну одрживост.

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и СДИ (у % БДП-а)

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је остао адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду. На крају трећег тромесечја 2022. године показатељ адекватности капитала

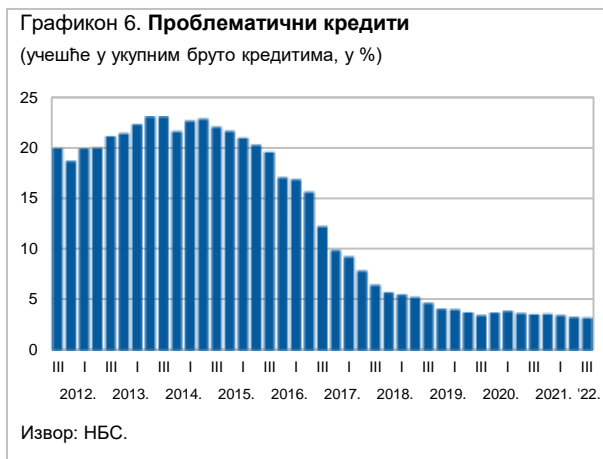
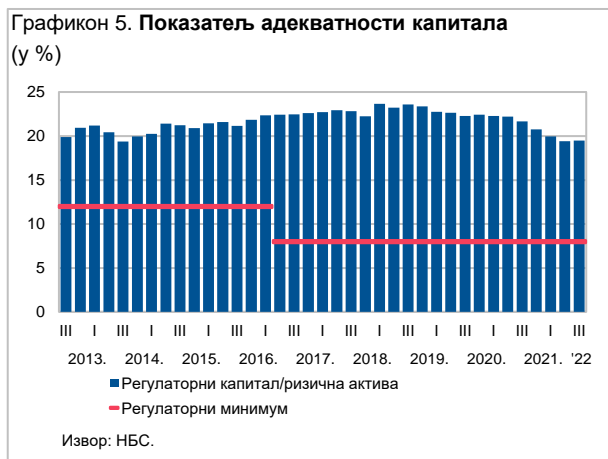
³ Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака, треће тромесечје 2022.

⁴ Извештај о инфлацији, новембар 2022.

⁵ Извештај о инфлацији, новембар 2022.

на нивоу банкарског сектора износио је 19,5%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁶

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају трећег тромесечја 2022. године забележио је вредност од 0,84. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора знатно је смањено захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. На крају трећег тромесечја 2022. године, учешће проблематичних кредита износило је 3,19%, што је за 0,4 процентна поена мање него у трећем тромесечју 2021. године и за 19,1 процентни поен мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. Показатељ системског стреса обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно

⁶ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току трећег тромесечја 2022. године, показатељ системског стреса је благо порастао у односу на крај јуна 2022. године. Раст показатеља системског стреса почео је од јула 2022. године, у највећој мери услед кретања на тржишту државних хартија од вредности, као и услед кретања и ризика из међународног окружења.

Ванредна здравствена ситуација, геополитичке тензије и последице конфликта између Русије и Украјине условили су новонастало економско окружење које одликује енергетска криза, висока инфлација и мере у борби против ње. У таквим условима, глобални опоравак забележио је интензивнију контракцију у току трећег тромесечја 2022. него што се очекивало.

Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке, имајући у виду потребу да се очува и ојача стабилност финансијског система. Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије, као и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, утицало је на то да банкарски систем Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати и у наредном периоду. Показатељ адекватности капитала на крају септембра 2022. године износио је 19,5%, док је просечан месечни показатељ ликвидности у септембру 2022. године забележио вредност од

2,0. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова за јун 2022. године потврђују да и у случају најнеповољнијег сценарија показатељ адекватности капитала бележи вредности које су знатно изнад регулаторног минимума.

Средином августа 2022. године агенција *Fitch Ratings* задржала је рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, што је један ниво до инвестиционог рејтинга. Агенција је у саопштењу истакла да задржани рејтинг уз стабилне изгледе одражава кредибилан оквир макроекономске политике, као и снажније управљање, људски капитал и виши ниво бруто домаћег производа по глави становника у односу на земље са сличним кредитним рејтингом, али и доступност спољних извора финансирања, као и адекватност девизних резерви, што омогућава да се апсорбују притисци на платни биланс земље у ванредним условима на светском тржишту.